

hvala Bogu, nam ni manjkalo nikdar mož, ki so nas vodili in jačili. Nam tudi veljajo krasne besede francoskega škofa in odličnega pisatelja Dupanloup, ki piše: „Kaj stori Bog, hoteč skusiti kako ljudstvo? Vzame mu vzgojitelje, in ako nima teh, jame omagovati ter jemati konec. Česa je treba tedaj narodom, da se likajo, ohranjajo in — če treba — tudi prerajajo? Pred vsem mož. Možje jačijo, ohranjajo in prerajajo narode. Kdaj pa slabé narodi, kdaj se manjšajo in kdaj propadajo? Kadar jim manjka mož.“ — Da, k naši sreči, nam Slovencem ni manjkalo mož, mož, ki so nas vodili, mož, ki so nas jačili, mož, ki so nas branili, mož, ki so nas navduševali. In tem možem je pripadal naš preblagi Močnik. Letos je ravno 25 let, kar je stopil on na čelo slovenskega učiteljstva ter prevzel uredništvo „Učiteljskega Tovariša“. In bil je mož na svojem mestu. Navdušen za svoj narod, navdušen za svojo domovino, navdušen za šolo, navdušen za svoj poklic, strog sam s seboj, strog z nasprotniki naroda in učiteljstva. Nasprotnikov pa ni bilo malo. Planili so po tem blagem možu, zakaj vedeli in čutili so dobro, da je Močnik ona mogočna skala, ob kojoj se je treba upreti, kojoj je treba prekučiti, razrušiti in poteptati, da se odpravi iz vsega slovenskega učiteljstva narodni ponos in narodna zavest. A ni šlo! Močnik je stal na svojem mestu kakor kapitan na potapljačiji se ladji. Res, takrat je bil „Učiteljski Tovariš“ dostikrat v nevarnosti, da se potopi. Oj, kako veselje bi bilo potem v Izraelu! A ni se zgodilo. Na Močnikovi strani je stala narodna posvetna inteligenca in narodna duhovščina ter je podpirala list duševno in gmotno. Slava tem vrlim možem!

Mož s takovimi zaslugami, kakoršne je imel Močnik, bi se bil lahko ponašal, lahko bi bil ponosen na to, kar je storil. Toda kaj je bila Močniku posvetna slava, ni je iskal nikdar, bil je preskromen. Ko je zasijalo potem okolo leta 1880 Slovencem vsaj na Kranjskem nekako lepše sonce, je prepustil svoje častno mesto drugim, kakor bi hotel reči: Zdaj pa uživajte vi sad mojega truda!

je bilo že težko dobiti stanovanja, ker študentovskim mamkam ni nikakor prijalo, da lahkoživi dijak vse noči prepoje in pregode v tesni sobi ter tako moti v spanju poštene, prozaiške ljudi . . .

Prvi in najboljši učitelj njegov je bil pokojni Anton Nedvčed, kateremu je bil Potrebin ljubljeneč. Od Nedvčeda je dobil Potrebin mnogo, tako je podedoval po njem tudi vse manire in kaprice, da se ti zdi, kakor bi stal pred teboj drugi Nedvčed, kadar vodi petje Potrebin. In Bog ve, kako visoko bi se popel že do danes, ko bi mu naklonila prijaznejša usoda višjo muzikališko izobrazbo. Tako pa mu je dala največ lastna pridnost in nadarjenost, da je danes vešč glasbenik, ki pozna vsa godala in vse inštrumente, harmonijo, kontrapunkt in vse te reči, ki jim ne vem imena. Pokazal se je tudi že v kompoziciji in inštrumentaciji, kar nam svedoči n. pr. nežna „Divja rožica“, ki smo jo čuli pri jubilejskem koncertu.

A Bog in on sam vesta, kaj vse hrani doma!

Napisali smo te vrstice, da tako pokažemo priznanje in zahvalo njegovim sposobnostim in zaslugam in da javno izrečemo odkritosrčno željo, da ga nam ohrani nebo še dolgo vrsto let na čast in ponos slovenskemu učiteljstvu, katerega zaslužni in odlični člen je Leopold Potrebin!

—n—

Z radostjo bodi tedaj pozdravljen današnji dan, dan, v kojem narod slovenski in narodno slovensko učiteljstvo izkazuje svojo zahvalo tebi, mož skromni, mož pošteni, mož značajni, tebi, vrlina slovenskega učiteljstva! — Padi torej zavesa s plošče, kojoj so ti postavili tvoji čestivci na tvojem rojstnem domu. Pričaj in kaži plošča našim potomcem in celemu narodu slovenskemu, da se je tu rodil, da je tu preživel svoja prva leta, da je tu prejemal svoje prve nauke od svoje matere mož, o katerem ponosno rečem: On je bil cel mož, cel pošteni, cel značaj! Iz dna srca naj ti zadoni: Slava, slava, slava! (Živahno pritrdjevanje.)

Po slavnostnem govoru so zapeli učitelji Jenkovo „Molitev“. Potem smo šli vsi v sosedno vas Komendo k banketu, ki ga je priredil v občo zadovoljnost znani gostilničar g. Mejač. Banketa se je udeležilo blizu 100 oseb, med temi župan ljubljanski Iv. Hribar, ravnatelj Senekovič, člen dež. šolskega sveta Kržič, katehet Merčun, domača duhovščina, cerkljanska duhovščina in mnogo druge odlične gospode. Vrsto napitnic je pričel predsednik kamniškega okrajnega učiteljskega društva, g. L. Letnar ter je napil krepko zdravico presvetlemu cesarju, kateremu smo vsi navdušeno zaklicali trikratni „Slava!“ Isti govornik je napil potem rojaku kamniškega okraja in podporniku slovenskega učiteljstva, blag. gosp. Iv. Hribarju. G. E. Gangl je nazdravil v navdušenih besedah prijateljem slovenskega učiteljstva bodisi posvetnega ali duhovskega stanu. G. župan Iv. Hribar je napil vzajemnemu delovanju slovenskega učiteljstva s čestito duhovščino v prid slovenskega naroda. Domači župnik, č. g. Poč, je nazdravil slovenskemu učiteljstvu, g. nadučitelj Janko Toman slavnostnemu govorniku gospodu Ciperlu, g. Gangl koleginjam, g. župan Mejač vsem čestivcem Močnikovim, g. nadučitelj Malenšek predsedniku okr. učit. društva, g. L. Letnarju — itd.

Vodstvo vse slavnosti je prevzelo vrlo kamniško okr. učiteljsko društvo, za kar mu vsa čast in hvala. Bil je to zopet lep praznik slovenskega učiteljstva, in razšli smo se z zavestjo, da gre slovenski učitelj na dan ter se bolj in bolj zaveda svojega važnega poklica. In tako je prav!

## Zaveza slovenskih učiteljskih društev.

### II.

**P**ri sprejemu na kolodvoru se je predsednik „Zaveze“ gospod L. Jelenc krajevnemu odboru tako-le zahvalil:

„Dovolite, čestita gospoda, da se Vam za lepi, v resnici sijajni sprejem in za presrečni pozdrav zahvalim iskreno v imenu „Zaveze slov. učiteljskih društev.“

Z velikim veseljem prihaja k Vam, v narodno Ljubljano, v središče Slovenije, slovensko in istrsko-hrvaško učiteljstvo, da proslavi dostojno jubilej Njega Veličanstva presvetlega cesarja in desetletnico obstanka „Zaveze“, prihaja tem rajši, ker je bilo preverjeno, da ga sprejmete z odprtimi rokami. In res, nismo se varali, prišli smo svoji k svojim. Niste nam prinesli k sprejemu v znak slovanskega gostoljubja hleba in soli, prinašate nam svoja srca.

Zaveza je ponosna na tako veličastnem sprejemu. Kaže ji, da je na pravem poti, da je zadača, ki si jo je postavila pred 10. leti v beli Ljubljani, prava ter ji je v

spodbudo v še intenzivnejše delo za naše pravice in za prosep narodnega šolstva. Slavnemu krajevnemu odboru izrekam za skrbno in vzorno prireditev vsega, kar je treba za zborovanje „Zaveze“, za vso res bratsko ljubav najiskrenejšo zahvalo! Vrli krajevni odbor naj živi!“

O častnem večeru, ki ga je priredil krajevni odbor na čast slovenskemu učiteljstvu, smo izpregovorili že v zadnji številki nekaj besedi.

Drugi dan je imel sejo upravni odbor „Zaveze“ in potem je zborovala delegacija. O tem bomo pozneje poročali nadrobneje. Za delegacijo je zborovalo društvo: „Jubilejska samopomoč“. V odbor so bili izvoljeni gg.: Avgust Kleč, učitelj v Ljubljani, predsednik in blagajnik; Jakob Dimnik, podpredsednik; E. Gangl, Al. Kcelj in J. Režek, odborniki.

Najvažnejša točka tega dneva je pa bil jubilejski koncert. Vsi ljubljanski listi so pisali zelo laskavo o izidu in uspehu koncerta. „Slovenski Narod“ piše:

Jubilejski koncert, kateri se je vršil zvečer v Sokolovi dvorani, nas je prijetno iznenadil. Pričakovali smo mnogo, a čakali smo še veliko več, tako da moramo reči: koncert je nadkrilil najsmelejše naše nade in ga smemo postaviti v isto vrsto z najuspelejšimi koncertnimi priredbami, kar smo jih kdaj imeli v Ljubljani.

Vzpored koncertu je bil na sebi jako obsežen, zbor pa je na zahtevanje občinstva dodal še mnogo točk. Med skladbami, katere smo čuli ta večer, sta bili tudi dve novi: Grbičeva ouvertura njegovi operi „Kres“ in dra. B. Ipavca zbor „Zavezna“, kateri sta obe občinstvu jako ugajali.

Grbičeva ouvertura je zložena v slovanskem duhu in se odlikuje po veliki melodijoznosti in po originalnosti motivov, dočim je Ipavčev zbor krepka, a pri vsem tem slovanskomila in prikupna skladba.

Po Grbičevi ouverturi je g. Gangl deklamoval s prijetnim patosom in iskrenim čustvom svoj poetičsko lepi prolog, potem pa je zbor s spremljevanjem orkestra zapel večnomlado cesarsko pesem, katero je občinstvo sprejelo s patrijotiskim navdušenjem.

O posamičnih koncertnih točkah nam z ozirom na tesni prostor in na nalogo tega referata pač ni možno obširnejše govoriti, konstatovati pa moramo, da je dosegel koncert nepričakovano velik umetniški uspeh in da je vse občinstvo soglašalo v najtoplejšem priznanju ter to izražalo z najživahnejšim ploskanjem. Zbori so peli jako precizno in so lepo nuancirali, tako da so zlasti s težkim zborom vaščanov iz „Prodane neveste“ vse presenetili. Z raznih strani so se zbrali pevci in pevke, a peli so tako, kakor da bi vsak dan skupaj peli. In ti sveži, mladi, dobro izšolani glasovi, katerim se občinstvo ni moglo načuditi!

A tudi solistom gre vsa čast. Gdč. Mira Devova je odlična koncertna pevka, katero občinstvo pozna in kateri je že obilokrat dokazalo, kako jo čišla. V gdč. Anici Lapajnejevi smo spoznali pevko velike muzikalne sposobnosti in lepega, dobro izšolanega glasu. G. Stefančič se je predstavil občinstvu kot izboren tenorist s prijetnim glasom, g. Rudolf Vrabl pa kot simpatičen baritonist. Vse priznanje gre tudi gdč. Pavli Razinger in gdč. Fani Bilini ter g. Likarju in tudi imenitnemu goslaču g. Serajniku.

Koncert je vodil g. učitelj Potrebini iz Kostanjevice, kateri je dokazal veliko muzikalno sposobnost in fino razumevanje ter nas prepričal, da je nenavadno spreten in siguren dirigent, ki zna velik zbor z lahkoto

in čudovito preciznostjo voditi, kar je bilo zlasti težavno in jako naporno, ker je bila mogoča le ena glavna skušnja. Kdor z eno skušnjo doseže tako lep uspeh, ni navaden talent.

Kakor smo že rekli, koncert nas je presenetil po svoji umetniški dovršenosti in nam je dokazal, da ima gospa muzika med slovenskim učiteljstvom premnogo zvestih in unetih čestivcev in čestivk.

Koncert je bil tako obiskan, kakor še nobeden. Velika Sokolska dvorana je bila do zadnjega kotička napolnjena, na stotine ljudi pa niti vstopnic ni dobilo. Koncerta so se med drugimi udeležili: knezoškof dr. Jeglič, dvorni svetnik Schemerl kot namestnik deželnega predsednika, podmaršal Höchsmann, brigadir Frank, polkovnik Nitzsche, podpolkovnik Tasch, majorja Kukić in Lukanc, župan Hribar, deželna odbornika dr. Tavčar in ces. svetnik Murnik, deželni šolski nadzornik Šuman, predsednik trgovinske zbornice Perdan, okrajni šolski nadzornik Levec, mnogo poslancev, občinskih svetnikov, profesorjev, častnikov itd. Sploh je bilo zbrano jako odlično občinstvo — in učiteljstvo si je lahko v svesti, da si je s koncertom pridobilo mnogo ugleda in doseglo z njim lep moralen uspeh.

Koncertu je sledil ples v veliki dvorani „Narodnega doma“. Do jutra so se številni pari veselo sukali. Zabava je bila jako animirana in neprisiljena.

### III.

V torek zjutraj ob 8. uri je bila v stolni cerkvi sv. Nikolaja sv. maša, katero je na prošnjo krajevnega odbora dragevolje daroval č. g. kanonik A. Zamejic in pri kateri sta stregla mestna kateheta č. gg. J. Smrekar in R. Merčun. Pri maši so peli učitelji-pevci pod vodstvom g. nadučitelja Jožefa Maierja Nedvčedovo mašo „K Tebi srca povzdignimo“. Gdč. Mira Dev, učiteljica v Ljubljani, je zapela krasno „Ave, Maria!“ in gospod Rožanc, učitelj iz Šiške, pa „Bone Deus“. Oba je izborno spremljal na orglah g. J. Maier. Sv. opravila se je udeležil tudi knezoškof ljubljanski, prevzvišeni dr. Anton Bonaventura Jeglič.

Po sv. maši se je v prostorih I. mestne deške šole v Komenskega ulicah slovesno otvoril šolski muzej. Predsednik „Zaveze“, g. nadučitelj Luka Jelenc, je prisotne tako-le ogovoril:

Čestita gospoda!

Dne 2. grudna letos bode minulo 50 let, odkar je Nj. Veličanstvo, naš presvetli cesar Franc Jožef I. vzel v Svoje roke državno krmilo v mogočni in dragi nam Avstriji.

Vsak, kdorkoli se ozre po širni naši domovini, mora priznati, da so silno napredovali razni narodi, prebivajoči pod žezlom Habsburške hiše. In če vprašamo, kdo je bil tisti, ki je ustvaril ugodna tla vsestranskemu napredku, tedaj moramo reči, da nihče drugi, nego naš premili vladar. Njegovo človekoljubno srce je bilo, katero je razne narode v njih raznovrstnih, v obče koristnih in naprednih početjih podpiralo ter pripomoglo, da so se v teku Njegovega slavnega vladanja tako visoko popeli v vseh strokah človeškega uma.

Zato se pa tudi ni čuditi, ako avstrijski narodi porabijo vsako ugodno priliko, da ljubezen, zvestobo in vdanost, ki jo goje v svojih srcih do presvetlega vladarja, tudi očitno kažejo. Taka prilika se ponuja letos.

Po želji presvetlega cesarja naj se ne praznuje Njegov jubilej s hrupnimi veseljami, marveč z ustanovljanjem dobrodejnih in obče koristnih naprav, zavodov in ustanov.

Zato je ustanovilo slovensko in istrsko-hrvaško učiteljstvo v trajni spomin tega redkega praznika „Šolski muzej“.

Delo ni dovršeno; položili smo pač temelj, na katerem naj se naprava krepko razvija in raste ter postane nekako zrcalo našega narodnega šolstva in dober kašipot pri izbiranju za šolo potrebnih učil.

Dolžnost moja je, da izrečem v imenu slovenskega in istrsko-hrvaškega učiteljstva najiskrenejšo zahvalo vsem onim, ki so pripomogli k ustanovitvi „Šolskega muzeja“, v prvi vrsti gosp. poročevalcu pri lanski delegaciji, tovarišu Dimniku, ki je sprožil to misel ter deloval z jekleno vztrajnostjo in velikim naporom, da jo je tudi uresničil; slavnemu zastopu deželnega stolnega mesta Ljubljane, ki nam je podaril 200 gld. podpore; visokemu deželnemu zboru Kranjskemu za ustanovino 100 gld. in skozi deset let po 100 gld. podpore; slavni „Slovenski in Glasbeni Matici“ ter slav. „hrvatskemu pedagogickemu književnemu zboru“, ki blagovolijo sodelovati v „Šolskem muzeju“; slav. Zavezinim društvom za njihove prispevke; bratom Čehom in Hrvatom za obile izdelke; dr. Holubu za poslane zbirke in vsem, ki so razstavili svoje izdelke, vsem najiskrenejša zahvala!

Šolski muzej je otvorjen. —

Potem smo si ogledali krasne zbirke, ki so „Zavezi“ v ponos in čast ter res lep spomenik na cesarjevo 50letnico.

Med udeležniki otvoritve smo videli tudi župana Hribarja, dež. šolskega nadzornika Šumana, okrajnega šolskega nadzornika prof. Levca, ravnatelja Hubada in predsedstvenega tajnika Laha, dalje češke in hrvaške goste.

Muzeju so začasno odkazane tri sobe.\*) Razstavljeni predmeti so jako zanimivi in lepo ter spretno razvrščeni. O posameznih razstavljenih predmetih bomo pozneje še nadrobneje govorili. V vodstvo šolskega muzeja je upravni odbor izvolil p. i. gg.: L. Jelenc, I. predsednik; J. Dimnik, II. predsednik; Fr. Gabršek, podpredsednik; E. Gangl in Al. Kcelj, odbornika.

Obenem smo ogledali vzorno urejeno stalno razstavo učil I. mestne šole, katero je ob priliki deželne učiteljske konferencije l. 1891. ustanovil tedanji nadučitelj in okrajni šolski nadzornik g. A. Žumer. Pod sedanjim spretnim vodstvom je ta razstava s podporo mestne občine letnih 50 gld. že toliko napredovala, da lahko trdimo, da je ni šole na Slovenskem, ki bi bila tako bogato založena z raznovrstnimi učili, kakor I. mestna šola v Komenskega ulicah.

#### IV.

Slovensko učiteljstvo združuje s svojim čistim rodoljubjem resnično patrijotiško, avstrijsko mišljenje. Slovenski učitelj ni zvest samo ožji svoji domovini in svojemu narodu, zvest je tudi prejasni dinastiji in je to posvedočil s slavnostno sejo v proslavo cesarjeve vladarske petdesetletnice na najlepši način.

V veliki dvorani „Narodnega doma“ ni bilo dovolj prostora za vse udeležnike, kateri so prihiteli, da izrazijo vladarju svojo vdanost in svojo ljubezen, a prišli so tudi

zastopniki duhovskih in posvetnih oblastev, da prisostvujejo tej patrijotiški manifestaciji.

Razen slovenskih in hrvaških učiteljev in učiteljic so bili navzoči: knezoškof dr. Jeglič s kanonikom Sušnikom, deželni glavar Detela, župan Hribar, zastopnik deželne vlade dež. šolski nadzornik Šuman, člen dež. šolskega sveta ces. svetnik Murnik, okrajni šolski nadzornik profesor Levce in učiteljiščni ravnatelj Hubad.

Slavnostno sejo je otvoril Zavezin načelnik, nadučitelj Jelenc, tako-le:

Slavni zbor!

Petdeseto leto mineva, odkar vlada Nj. Veličanstvo, presvetli cesar Franc Jožef I. s krepko roko in očetovsko ljubeznijo mogočno svojo državo. Ta slovesni, vse stanove, vse različne narode širne Avstrije osrečujoči dogodek prešinja slovensko in istrsko-hrvaško učiteljstvo z veliko radostjo.

Učiteljstvo ima posebno dolžnost, da se spominja z občutki najglobokejše hvaležnosti in vdanosti zlatega jubileja presvetlega cesarja, ki je utemeljil z novim šolskim zakonom naš stan, ljudskemu šolstvu pa dal zdravo in krepko življenje. In res! V teku preslavne vlade Njega Veličanstva se je razvilo ljudsko šolstvo po vsi Avstriji v nepričakovani meri, ker je to bila najplemenitejša težnja ljubljenege vladarja. Velikega skupnega napredka na ljudsko-šolskem polju je deležno v obilni meri tudi slovensko in istrsko-hrvaško šolstvo. Zato občutimo prav živo, da dolgujemo Nj. Veličanstvu najglobokejšo zahvalo. V znak globokega čutila hvaležnosti veljaj naš sestanek v teh dneh slavljenju cesarjevega jubileja!

Izrekam iz dna svojega srca najiskrenejšo željo: Vsegamogočni Bog ohrani Nj. Veličanstva, presvetlega cesarja Franc Jožefa I. v srečo in blagor mogočne Avstrije, slavni zbor pa pozivljem, da mu zakliče navdušeno „Slava!“ (Navzočniki so cesarju trikrat navdušeno zaklicali: Slava!)

Te dni praznujemo tudi desetletnico naše „Zaveze“. Ne bom navajal zaslug, ki si jih je stekla za slovensko šolstvo v minulem desetletju. V kratkih potezah bo poročal gospod tajnik o njenem delovanju. Smelo pa trdim, da je povsod nastopila dostojno, kjer so se vršile njene glavne skupščine, zadovoljila častno svojemu zvanju in tako povzdignila ugled našega stanu.

Z ustanovljenjem Zaveze se je ustreglo splošni želji slov. učiteljstva. Slov. učiteljstvo je izprevidelo, da posamezna okrajna učiteljska društva, ki jih je že bilo precejšnje število po slovenski zemlji, ne koristijo toliko, kolikor je bilo želeti, zlasti tedaj, ako ne postopajo solidarno. Dokler je hodilo vsako poedino društvo svoj pot, ne ustrezajoč željam drugih enakih društev, ni mogel ves učiteljski stan povzdigniti uspešno svojega glasu, kadar so to zahtevale okolščine. Le vkupnost ima moč, ima vpliv. To je bil prvi povod našemu združenju.

Do ustanovitve Zaveze smo bili ločeni slov. učitelji, komaj da smo se poznali po imenu — spoznati se skupno medseboj, za to nismo imeli priložnosti. Vsak pa ve dobro, da sodi med najplemenitejše užitke, kadar si morejo sorodne duše, kakor so to ljudje istega zvanja, povedati medsebojno svoje misli, težnje in čute, med najlepše trenutke, kadar preživimo nekoliko časa v živem občevanju z bratom sodelavcem in sotrpino na istem polju, ko

\*) Sedaj je že nastanjen v lastnih prostorih v Prešernovih ulicah št. 50, vendar urejen še ni, ker nima še potrebne oprave. Uredn.

vidimo in čujemo, da udeleženci dele med seboj žalost in skrb, da celo naše stališče. Vse to blaži in krepi čute poedincev ter povikšuje njihovo moralno veljavo.

To je bil drugi povod našim vrlim tovarišem, da so nam pred desetimi leti ustanovili z velikim naporom našo Zavezo. Stekli so si s tem neminljivih zaslug za narodno šolstvo in učiteljstvo. Prav je, da jim izrečemo najiskrenejšo zahvalo. Ustanovniki „Zaveze slov. učit. društev“, gg. nadučitelj Franč. Kocbek in Armin Gradišnik ter učitelj Tone Brezovnik, ki sta jih na Primorskem podpisala gg. Matko Kante in Kristijan Bogatec, naj žive!

In tako je pač moralo priti, da se je vsak tovariš, kateremu je mar ugled našega stanu, ki gori in hrepeni po njegovi sreči, ki ljubi in spoštuje istinito svoj poklic, moral pridružiti Zavezi, ki je v teku desetletja postala močna falanga neustrašljivih bojevnikov za pravice učiteljskega stanu in za prospeh narodne prosvete. Današnja skupščina kaže, da je res veliko število teh bojevnikov. Vas toraj pozdravljam vse, ki ste se zbrali danes v narodni naši Ljubljani. Presrečno mi bodite pozdravljeni, vi dragi sodeželani iz Kranjske, dragi bratje iz Štajarske, zavedni tovariši iz divne Liburnije, od bregov sinje Adrije in bodre Soče. Vi vsi sprejmite moj kolegijalni pozdrav!

Lepše ne more praznovati Zaveza svoje desetletnice, nego da bo mogla z zlatimi črkami zapisati v svojo kroniko, da ste jo, presvetli knez in škof, v X. skupščini počastili s svojo navzočnostjo.

Kako bi slov. učiteljstvo ne šlo z veseljem in navdušenjem na svoje težavno delo, ko vidi, da se množe njemu in šoli toli vplivni prijatelji.

Z gorečim navdušenjem ste, presvetli knez in škof, delovali v prid vzgoje in pouka mladine po nadškofiji vrhbosenski. Zato smo prepričani, da Vaša Prevzvišenost ne odtegne slične podpore tudi slovenski mladini in slov. učiteljstvu. Delo našega preljubega vladike pa naj blagoslovi Bog!

Zahvaljujem se Vam, preblagorodni gospod deželni glavar, da ste blagovolili počastiti našo skupščino s svojo navzočnostjo kot načelnik veleslavnemu deželnemu odboru in zboru kranjskemu. Prepričan sem, da boste Vi, preblagorodni gosp. glavar, kakor tudi visoki deželni zbor ohranili v prihodnje tisto prijaznost do učiteljstva in ljudskega šolstva, kakor ste jo kazali letos pri izboljšanju našega gmotnega stanja.

Pozdravljam nadalje velikega prijatelja slov. učiteljstva in narodnega šolstva, čestitega gospoda župana deželnega stolnega mesta Ljubljane.

Vnet za prosveto naroda in ljudsko izobrazbo jo podpira in razširja z besedo in dejanjem z uspehom na svojem vplivnem mestu.

Zahvaljujem se Vam, preblagorodni gospod deželni šolski nadzornik, da ste blagovolili počastiti naš shod.

Sprejmite moj iskreni pozdrav, čestiti gg. navzoči e. kr. šolski nadzorniki, naši zvesti svetovavci, pomočniki in prijatelji v trudapolnem našem delovanju!

Med udeleženci naše skupščine vidim mnogo gostov neučiteljev, ki niso prišli kot odposlanci učiteljskih društev, nego kot odposlanci svojega srca. Njihovo srce, njihovo čustvo jih je spodbudilo, da so prišli ter da sami čujejo iz živih ust naše želje, težnje in napore. Bodite mi zato presrečno pozdravljeni!

Nedostaja mi besedi, da bi mogel izraziti vsa ona čustva, ki so vzplamtela v naših srcih z žarkim plame-

nom navdušenja, da imamo tudi zastopnike češkega in hrvaškega učiteljstva v tolikem številu v svoji sredi. Kličem Vam: dobro došli, dični slovanski bratje, dobro došli, drugovi v zvanju, kličem Vam v imenu svojem in v imenu slovenskega in istrsko-hrvaškega učiteljstva! Deseta slavnostna skupščina je otvorena. —

Na pozdravu se je najprej zahvaljeval prem. gospod knezoškof, kateremu so se priredile srčne ovacije. Dejal je nekako tako-le: Čestitam Vam, da se je učiteljstvo tako lepo zvezalo in zedinilo, da deluje z združenimi močmi za koristi svojega stanu. Le s slogo more svoje nevolje odstraniti in doseči, česar mu treba. Pri tem pa potrebujete tudi Gospoda Boga, njegovega blagoslova, da boste mogli delovati v duhu slovenskega naroda, kateremu je sv. vera trdna podlaga. Razveselilo me je torej, da je učiteljstvo uvrstilo v vzpored tudi sv. mašo. Udeležil sem se sv. opravila tudi jaz, da z Vami združim svojo molitev, da z Vami, ki imate toliko vpliva na narod, izprosim, naj podeli Bog ves svoj blagoslov Vam, mili učitelji dobrega slovenskega naroda. — Govor knezoškofov je izzval uprav frenetično odobravanje. Med slovenskim učiteljstvom je stal drugi Slomšek!

Deželni glavar Detela je naglašal velikanski napredek ljudskega šolstva in opozarjal, kako se dandanes vsestransko priznava važnost šolstva, o katerem je Slomšek rekel, da je dar božji, Herder pa, da je šola svetišče. V ljudski šoli se poklada temelj narodovi prihodnosti in zato je govornik izrekel željo, naj bi slovensko učiteljstvo kakor doslej delovalo tudi v prihodnje za srečo domovine v srečni Avstriji.

Župan Hribar je ogovoril zborovavce nekako tako-le:

Od vseh strani, koder se čujejo sladki slovenski glasovi, prihiteli ste semkaj, da dokažete svojo zavednost in stanovsko solidarnost. Ta dokaz se Vam je posrečil sijajno, kajti veličastno je število, v katerem ste se zbrali. In bela Ljubljana, v katere imenu Vas najpresrečnejše pozdravljam, sprejela Vas je radostno. Na čelu slovenskega gibanja stoječa in vsem dogodkom širom slovenske domovine s paznim očesom sledeča pozdravlja v Vas pionirje prosvete in napredka.

Pozdravlja Vas pa tudi kot odgojitelje narodove. Najdragocenejši zaklad, kar ga narod premore, izročen je Vam. Zbujati in bistrati imate um nežne mladine in pripravljati jo za življenje. Velika naloga je to, saj je splošno znano, da morate v največ slučajih, kar se prve vzgoje tiče, nadomeščati očeta in mater. Ker je pa znana resnica, da ravno prvi nauki najboljše segajo k srcu, pridobivate si za vzgojo narodovo neprecenljivih zaslug. Res, da te zasluge navadno ne prinašajo posameznikom izmed Vas časti in slovesnega priznanja; zasluge pa, katerih si pridobiva ves stan, katerih si pridobiva moderna šola za narod in domovino, ne bodo se pozabile nikdar. —

Gospoda moja! Današnje Vaše zborovanje ima dvojen namen. Prvi je, da letos — v cesarskem letu — daste duška svojim čutilom do Onega, kateremu se morate zahvaliti, da Vam je mogoče tako samosvestno in ponosno nastopati. Gospoda moja! Kaj je bila šola, kaj učitelj pred petdesetimi leti? Preprosti narod je zmatral prvo za nepotrebno zlo, poslednjega za vsiljivega siromaka. V tistih, za učiteljstvo poniževalnih časih je mogla nastati prislovica „quem dii odere, paedagogum fecere“. — Kako pa je dandanes v tem oziru drugače! Učitelj — seveda učitelj, ki se zaveda svoje vrednosti — zavzema sedaj vpliven položaj v človeški družbi; celota, stan pa je spo-

štovan povsodi in od vseh. Časi, v katerih se je moral učitelj boriti za vsakdanji obstanek, v katerih je moral živeti takorekoč od miloščine, so minuli, minuli za vedno. Zato pa sedaj v zakonodajnih zborih tekmujejo vse stranke, da pokažejo unetost za šolo in naklonjenost do učiteljstva. Nič ni torej naravnega, ko da se hvaležno spominjate dobrotnega vladarja, ki je s potrditvijo šolskega zakona inavguroval Vam novo dobo.

Drugi namen Vašega današnjega zborovanja je posvetovanje o stanovski organizaciji. Zares, imeniten namen, vreden, da mu posvetite vso svojo pozornost, kajti le v organizaciji je moč. Ako pa je važna učiteljska organizacija sploh, važna je še posebno organizacija slovenskega učiteljstva. Njemu namreč ne gre samo za varovanje stanovskih koristi, temveč tudi za svobodno gibanje v narodnem oziru. Skoro nekako čudno se to glasi, gospoda moja! Saj bi moralo biti čisto naravno in samo po sebi umljivo, da morajo tisti, ki so poklicani za odgojitelje naroda, pred vsem uglobiti se v nprav in dušo tega naroda, da morajo ta narod ljubiti, zanj se navduševati, zanj tudi zunaj šole delovati. Pa vendar se to ponekod — žal, da le prepogostoma — ne gleda rado ali zmatra še celo za nedopustno. Mnogi predsedniki c. kr. okrajnih šolskih svetov na Štajerskem in Koroškem — pa tudi na Kranjskem — se v tem oziru prav odlikujejo in ako drugega ne morejo, z malenkostnimi šikanami kaznujejo one učitelje, ki svojega narodnega prepričanja ne prikrivajo.

Gospoda moja! To bode postalo drugače, ako se dobro organizujete ter se vzpodbujate k složnemu delovanju v prosep naroda in domovine. Čim več enakomislečega učiteljstva bode združenega v tej organizaciji, tem večja bode moralna zaslonba za vsakega posameznika. Deviza vsi Vaši organizaciji pa bodi: Učiteljstvo spoznavaj svojo veljavo! Ne slaba trstika, upogibajoča se v vsaki sapi, trden kakor hrast bodi učitelj. V šoli suženj svoje dolžnosti, zunaj šole polnopraven, na svojo veljavo ponosen državlján.

V tom ohledě at' je Vam, sličné damy a ctění panové! vzorem české učitelstvo, jehož zástupce mám zvláštní potěšení vitati ve středu Vašem. České učitelstvo právě následkem své vzorné organizace stalo se právou mocí v životě národa; ono ve veřejném životě, tak společenském, jak politickém a literárním hraje úlohu velice čestnou, ba namnoze rozhodující. Jeho vlastnosti jsou ale také odvaha a zmužilost.

Vi, velečienjena braćo! koji ste dohrlili ovamo iz kraljevskog Zagreba i koje ja u ime posestrime mu bijele Ljubljane najsrdačnije pozdravljam, pak ćete u svijestnom slovenskom učiteljstvu naći vriednih kolegova i prijatelja. Pa kad si ćete na medjusobnih sastancih širiti ruke te ljubiti se u bratska lica, radovati će s Vama Slovenija i Hrvatska, ove od vajkada najmilije si sestre.

Slavna gospoda! Današnje Vaše zborovanje pa še posebno poveličuje dražestna kita tovarišic, ki so prišle od blizo in daleč. Jaz temu pripisujem posebno važnost. Nežno žensko srce, dovetno vsemu lepemu in dobremu, je neprecenljiv zaklad v življenju narodov. Iz njega vre sreća in blagoslov, ki oživlja in blaži. V to srce zasadite, gospoda moja! na svojih sestankih in po svoji organizaciji nevsahljivo cvetko ljubezni do doma in roda. In ako je zavezi slovenskih učiteljskih društev, po kateri je Vaša organizacija postala enotna, čestitati na dosedanjih uspehih, pridobila si bode zlasti s tem, da tudi žensko učiteljsko

osobje pridobi za skupno delo, neprecenljivih zaslug. Složno torej naprej sebi v čast, narodu v korist!

V imenu čeških gostov je zborovavce pozdravil g. Adolf Schuster iz Prage, v imenu Hrvatov pa g. J. Kirin iz Zagreba.

Slavnostni govor je govoril gosp. nadučitelj Ravnikar iz Mokronoga, ki je opisal cesarjevo življenje in delovanje in predlagal, naj se presvetlemu cesarju izroči posebna adresa, kateri predlog je bil z navdušenjem sprejet.

Shod je takoj izvolil deputacijo petih členov (gg.: Jelenc, Porekar, Luznar, Dimnik in Križman), ki je ponesla addresso k deželni vladi ter jo izročila dvornemu svetniku Schemerlu. Adresa je dragocen umotvor in dostojna, da jo sprejme cesar v spomin na slovensko učiteljstvo.

S tem je bil končan slavnostni del seje, in začelo se je zborovanje „Zaveze“.

## V.

Po slavnostni seji je bilo redno zborovanje „Zaveze“. Društveni tajnik, g. D. Česnik, nadučitelj v Predosljah, je vsled sklepa upravnega odbora predlagal, da se imenujejo častnimi člani: J. Dimnik, učitelj v Ljubljani, za njegove zasluge, ki si jih je pridobil z ustanovitvijo šolskega muzeja, za cesarja Franca Jožefa I. ustanovo za učiteljske sirote na Kranjskem, za učiteljski konvikt in pa za zasluge, ki jih ima kot urednik „Učiteljskega Tovariša“; g. Fr. Kocbek, nadučitelj v Gornjemgradu in g. Armin Gradišnik, nadučitelj v Celju, kot ustanovitelja naše dične „Zaveze“; ta dva sta položila temelj, da je slovensko učiteljstvo danes tako lepo organizovano.

Predlog g. Česnika je bil enoglasno sprejet.

Nadučitelj, g. Česnik je poročal potem o desetletnem društvenem delovanju. To zelo marljivo in vestno sestavljeno poročilo bomo priobčili pozneje v celoti. G. nadučitelj Božo Dubrovič je opisoval razmere slovenskega učiteljstva v Istri. To poročilo že prinaša naš list.

S tem je bil dnevni red glavne skupščine dognan, in g. predsednik zaključi zborovanje s slava-klici na presvetlega cesarja.

Po zborovanju se je sešla zopet delegacija, da izvoli upravni odbor. Voljeni so bili p. i. gg.: Predsednik Jelenc, I. podpredsednik Bogatec, II. podpredsednik Porekar, I. tajnik Česnik, II. tajnik Šega, blagajnik Luznar, odborniki za Štajarsko: Petriček, Kocbek, Strmšek, za Primorsko: Križman, Brginec, Dubrovič, za Kranjsko: Dimnik, Gangl.

## VI.

Po zborovanju se je vršil v Sokolovi telovadnici banket, katerega se je udeležilo toliko občinstva, da je bila vsa dvorana zasedena. Mnogi niti mesta niso dobili in so morali oditi, ali so se morali zadovoljiti s tem, da so poslušali z galerije.

Vrsto napitnic je otvoril „Zavezni“ predsednik gospod Jelenc, ki je s krepkimi besedami napil zaščitniku šolstva in učiteljstva, presvetlemu cesarju, na katero napitnico so navzočniki cesarju trikrat navdušeno zaklicali „Slava“.

Učitelj g. Dimnik je napil deželnemu predsedniku baronu Heinu.

Učitelj g. Božo Dubrović iz Istre je napil beli Ljubljani in njenemu županu g. Hribarju.

Župan Hribar, zahvaljuje se za izrečeno napitnico, je omenil, da je bilo zadnji čas opazovati pojave nekega jako žalostnega separatizma. Oglašajo se možje, ki nečejo ali ne morejo umeti, da je Ljubljana glavno mesto vse Slovenije in ki so izdali celo klic: „Proč od Ljubljane“ (Klici: Žalostno! Škandal!) Govornik je rekel, da ga je v dno srca užalilo, da se je moglo kaj takega izreči, in izrazil je svoje ogorčenje, da se je to zgodilo, vprašujoč, s čim da je Ljubljana kaj takega zaslužila. Ljubljana ni nikdar ničesar storila, kar bi opravičevalo tak klic. Slovenci bi morali Boga hvaliti, da imamo tako mesto, kakor je Ljubljana. Kam pa naj Slovenci gravitujejo, če ne v Ljubljano? Ali v Gorico, v Trst ali v Celovec? Kolike važnosti je središče za narod, to se vidi pri ubogih Slovakah, kateri so si za svoje središče izbrali vas in se vsled tega ne morejo ganiti. Ko bi bilo mesto njihovo središče, bi se razvijali vse drugače. Ali naj Slovenci prenesemo svoje središče? Ljubljana je mesto, v katerem je več slovenske inteligence kakor morda v vseh drugih slovenskih krajih skupaj, in to je največjega pomena za narodov razvoj. Res, da tudi v Ljubljani še ni vse tako, kakor bi moralo biti, a če se zgodi kaka nerednost, so je vedno krivi le posamezniki, ne pa mesto, ne prebivavstvo, ne občinski zastop. Prebivavstvo in občinski zastop storita svojo narodno dolžnost in skrbita, da ostane Ljubljana predvodnica slovenskega naroda. Slovensko učiteljstvo se je o tem samo prepričalo, in zagadelj je govornik apeloval na učiteljstvo, naj deluje povsod na to, da se utrdi prepričanje, da je Ljubljana mesto, ki z narodom čuti in za narod dela ter je dvignil čašo na čast slovenskemu učiteljstvu.

Učitelj g. Gangl je z oduševljenimi besedami pozdravljal Čeha in Hrvate ter napil brezmejni slovanski zemlji.

Gosp. profesor Ivkanec iz Zagreba je čestital slovenskemu narodu na lepem napredku in je slaveč može, kateri so se s tolikim uspehom posvetili delu na narodovo bodočnost, zaklical slovenskemu narodu: „Naprej, zastava Slave!“

Na predlog Zavezinega predsednika g. Jelenca so navzočniki soglasno sklenili, sporočiti biskupu Strossmayru brzojavnim putem svojo vdanost.

Češki učitelj g. T. Filip iz Prage je v slovenskem jeziku v imenu češkega učiteljstva obetal, da si hočejo Slovani drug drugemu zvesto pomagati ter je napil Slovincem in Hrvatom.

Nadučitelj g. Strmšek je napil unetemu prijatelju šolstva in učiteljstva, dež. odborniku dr. Tavčarju, dalje državnemu poslancu dr. Ferjančiču, okr. šolskemu nadzorniku prof. Levcu in ravnatelju Hubadu.

Dež. odbornik g. dr. Tavčar\*) je v svoji zahvali naglašal, da je v našem življenju le prepogostokrat slišati puhle fraze, da pa je prav učiteljstvo tisti faktor, ki realno in plodono deluje na občo korist in to brez

fraz. Slovenski učitelj je bil in je še vedno siromak, ki se mora vsakemu smiliti in ki se je od nekdanj smilil tisti stranki, kateri pripada govornik. Koliko jih je, ki živé v razkošju in se vendar čmerno držé, a pravi mučeniki, slovenski učitelji, niso obupali, dasi jedva životarijo, ohranili so si svoje ideale. Slovensko učiteljstvo je v čast deželi in slovenskemu narodu, slovensko učiteljstvo je tisti steber, na kateri se narod oslanja, in dokler bo slovenski narod imel tako narodno misleče, idealno in požrtvovalno delujoče učiteljstvo, dotlej se ni bati za naš narod. Navzlic neugodnemu materijalnemu položaju si je učiteljstvo ohranilo poleg neskaljenega rodoljubja ljubezen do svoje proste duše in to mu je v največjo čast. Govornik je napil vseslovenskemu napredku in svobodi duha službojočemu učiteljstvu.

Poslanec dr. Ferjančič se je v svoji zahvali na izrečeni mu napitnici ozrl na splošni avstrijski položaj, povdarjaje, da se za nas Slovence in Hrvate snujejo jako neugodne razmere. Na visokih, na odločilnih mestih prezirajo nas Slovence in se za nas ne menijo. Vsakogar kličejo na posvetovanja, da izrazi svoje mnenje o položaju, samo Slovencev, Hrvatov in Malorusov niso poklicali, dasi so ti najbolj zatirani v naši državni polovici. Slovenci in Hrvati čutimo to kot žaljenje, proti kateremu bo nastopiti z vso odločnostjo. To preziranje priča, da hočejo na odločilnih mestih napraviti spravo samo med Čehi in Nemci. Če se to zgodi, če se med Čehi in Nemci dožene sprava, potem smo Slovenci, Hrvati in Malorusi odslovljeni s svojimi težnjami in za desetletja potisnjeni nazaj. V tem mučnem položaju, katerega sami ne moremo premeniti, ker smo premajhni in ker je ponekod tudi premalo odločnosti — zanašamo se edino na prijateljstvo Čehov. To prijateljstvo je naša nada. Zanašamo se, da se slovanska vzajemnost, ki se je o raznih slovesnih prilikah naglašala, izkaže v tistem kritičnem trenutku, ko se odloči, naj li bomo Slovenci in Hrvatje zavrženi ali ravnopravni, kakor nam jamčijo temeljni zakoni. Beseda o slovanski vzajemnosti naj postane kri in meso in naj obrodi tisti sad, ki reši slovenski in hrvaški narod krutih sovražnikov. Govornik je napil slovanski vzajemnosti.

Profesor Bezenšek iz Plovdiva je v slovenskem in v bolgarskem jeziku sporočil pozdrave bolgarskega učiteljstva in napil vzajemnosti med jugoslovanskimi narodi.

Jasno je, da je občinstvo vsem govornikom živahno ploskalo in jim prirejalo presrčne ovacije.

Učitelj g. Frluga z Opčin je razveseljeval družbo z daljšim humorističkim govorom, a ko je še učitelj g. Režek napil koncertnemu vodji g. Potrebinu, so bili prečitani mnogoštevilni, iz vseh slovanskih krajev došli brzojavni pozdravi. Šele proti večeru so se razšli udeležniki.

Po banketu je ogledovalo učiteljstvo Ljubljano in nje prekrasno okolico.

Drugi dan je poletelo mnogo izletnikov na divni Bled.

Shod slovenskega učiteljstva v Ljubljani je bil s tem končan, in ljubi naši gostje so se zopet razšli. Ponesli so s seboj zavest, da so s prvim poskusom, prirediti slovanski učiteljski shod, dosegli jako lep uspeh. Shod je dokazal, da je tudi slovansko učiteljstvo solidarno, in tako je ustvaril temelj za slovansko učiteljsko organizacijo, kar

\*) Zdravica g. dr. Iv. Tavčarja je bila sprejeta z velikanskim navdušenjem. S to napitnico in pa s tem, da je pripeljal k častnemu večeru vrle „Sokole“, da se je udeležil koncerta in banketa, je znova pokazal, da mu je pri srcu slovensko učiteljstvo, da se zanima za njega razvoj in napredek. Slovensko učiteljstvo pa tudi ve ceni svoje prijatelje, in zato naj bo g. poslanec prepričan, da stojimo vsi kot en mož za njim.

je z obćenarodnega stališča najpresrčnije pozdraviti. In to utegne slovanskim narodom roditi zlatega sadu.

Tudi Ljubljana ne pozabi te impozantne manifestacije slovenskega učiteljstva, in gotovo govorimo iz srca vsemu prebivavstvu, ako povdarjamo, da si je vrlo narodno naše učiteljstvo pridobilo s to svojo slavnostjo naj-srčnije simpatije vsega narodnega prebivavstva in najiskrenije spoznavanje. Na tako učiteljstvo je slovenski narod lahko ponosen!

## Stanje i želje hrvatsko-slovenskog učiteljstva Istre.

Izvišćivao **Božo Dubrović**, nadučitelj iz Sv. Mateja u Istri, prigodom X. glavne skupštine „Zaveze“ u Ljubljani.

(Dalje.)

**C**esto se dogodi, da privremeni učitelj bude premješten dva, tri i više puta, no o tomu neću niti da govorim; al na žalost moram spomenuti, da se bez ikakve krivde, povoda premještaju difinitivno namješteni ili da se ne jednomu no mnogim uzkráuje difinitivno imenovanje il se na prosto neće da imenuje. Tko nije odan i podložan onim, koji sudbinu tu kroje, a nijedan bio Slovenac, bio Hrvat ne može, ne smije da bude, taj je mržen i progonjen, traže mu slamicu u oku, samo da mu oduzmu dobar glas ili ako je moguće, da ga upropaste.

Nije u Istri jedan slučaj, no ima ih više, da se razpisuju učiteljska mjesta za stalno popunjenje, da za nje mogle posve usposobljeni učitelji, a njihove se molbe, obično poslie mnogo mjeseci vraća, da se ima ta mjesta ponovno razpisati. Kod toga ili se navadja kao uzrok, da ne bi-jaše predloga trojice, pošto je samo jedan molitelj molio za mjesto, kao n. pr. za Poljane i za Brgud u kotaru Voloskom. U Pazinu — u Opatiji popunjeno je mjesto učitelja voditelja talijanske pučke škole privremeno, jer zemaljski odbor, kot opetovanoga raspisa tih mjesta, nije htjeo predstaviti nijednoga od trojice po občini predloženih, posve usposobljenih i za talijanske škole, i inače vrijednih učitelja.

Bilo je mjesta u Istri, a imade ih i sada, gdje je na hrvatsko-talijanskoj školi, u kojoj ima samo 20 djece, koja govore hrvatski i talijanski, a preko 100 djece, koja samo hrvatski govore, imenovan učitelj i neimajući usposobljenja za stalno namještenje na hrvatskim školama. Poznam opet učitelja, namještenoga na hrvatskoj školi, u kojoj se podučaje i talijanski, ali samo kano predmet (a to na svim školama u pazinskom, puljskom i koparskom kotaru) i toga nije se htjelo stalno namjestiti, jer nije imao službenoga usposobljenja za talijanski jezik. Kasnije podložio se izpitu, položio ga dobro i molio opet za stalno namještenje, al da, zemaljski ga odbor nije ni opet prezentirao, jer je bio Hrvat.

Pozna se učitelja, proti kojemu se podiglo pritožba u moralnom i agitatornom obziru. Zemaljsko školsko vijeće ćutilo se prisiljenim, predložiti premještaj toga učitelja, ali zemaljski odbor nije pristao na predlog, pa on je još i danas na toj školi. On je danas imenovan po zemaljskom odboru članom c. kr. kotarskoga školskoga vijeća, onoga vijeća, koje ga svojedobno predložilo na premještaj; on je imenovan odborovim delegatom, da hoda po kotaru i nadzire učitelje (moglo bi se i nešto drugog reći).

Proti hrvatsko-slovenskom učiteljstvu čine se tužbe na sud, na c. kr. kotarsko školsko vijeće, da se ih i uslied najmanjih pritužba premjesti. Ide se za tim, da se u njih uduši uvjerenje, za tim da pod noge bace značaj. Nemilo se proganjaju, javno lažnimi i klevetnimi priobćenji u novinama, svrhom, da budu prezirani i necijenjeni u puku; svrhom, da se je ocrni kod oblasti, da im se naškodi, da se je uništi.

A oblasti? Ponizno prišaju trice na zapisnik, primaju glupe i drzovite tužbe, vode iztrage.

Srce nas boli znajući za sve krivice, koje nam se nanašaju; znajući, kako bivamo prikraćeni u naših pravih kao učitelji i kao državljani. Postupkom oblastih ozlovoljuju se i demoralizuju učitelji, jer vide, kako se s njima samovoljno, bez obzira na pravo i zakon, postupaju.

Rečem li, da krunu mučeničku i onu vječne slave zaslužuje hrvatsko-slovensko učiteljstvo, nisam se porekao.

Mnogo se učiteljstvu zvanih, a i ne zvanih sudija namiće, nu malo ih ima i medju zvanima, koji bi znali, da tko hoće, da pravedno ocieni uspjeh pučke škole, da mu je bez dvojbe vrlo nužno, da poznade one prerazličite zaprieke, poteškoće, uzroke, koje uspjeh obuke spriječavaju.

Kakav može biti napredak u školama, gdje učitelj ne razumije diete, a diete učitelja? t. j. gdje je škola talijanska, a djeca hrvatska? Uzgajaj diete u materinskom jeziku, pedagogičko je didaktično načelo. Protiv tomu u Istri ima mnogo takvih škola, gdje učitelj ne razumije diete, diete učitelja. Kako će učitelj pitati takvo mjesto, znajući da ni uz najbolju volju ne može uspjeti, jer djeca ga neće razumjeti, kad im bude tumačio u talijanskom nepoznatom jeziku. Vrieme se gubi, ničesa se ne nauči, sav trud i sva muka je uzaludna. O tomu bi nas najbolje znali obavijestiti učitelji iz Tirola u Istri.

Naše pučke škole jesu većinom jedno i dvorazredne. One su u svim slučajevima prepune, te se hoće velike požrtvornosti, ne malo truda i odlučnosti, da se u takovim školama red i zapt uzdrži; hoće se, da učitelj uloži sve svoje sile, sve svoje duševne sposobnosti, hoće li, da bude uspjeh u napredku povoljan, da zadovolji povjerenju mu zadaći. Uza sve zanimanje i oduševljenje žedna se učenika prevadja preko vode.

Vrstan učitelj može mnogo učiniti, mnoge poteškoće svladati, ako je polazak škole redovit, djeca poslušna i marljiva, da napredak bude dobar, no ostavljen samu sebi, bez šćije pomoći, neće se moći u tom pogledu pohvaliti osobitim uspjehom. Njemu treba pomoći od doma, treba mu pomoći od zakonom pozvanih faktora, a ovi da revno vrše svoje dužnosti, osobito, da svom odrešitošću dadu valjanost odredbam tićućim se polazka, odnosno zanemarivanja škole.

Osim spomenutoga, naime: ako se diete ne podučaje u materinskom jeziku, prevelik broj djece, slab, neuredan polazak, vrsnoća učitelja, imade još mnogo različitih zaprieka, poteškoća, uzroka, sbog kojih u školama nije onoga napredka, koji bi morao, da bude. Nu žalibože, kod nas se u Istri na sve to obzir ne uzima, no još se napredak u pučkoj obuci jedino nemarnosti učiteljskoj prišiva. Najkarakterističnije pri svemu tomu jest, da neuspjeh se pripisuje samo hrvatsko-slovenskomu učiteljstvu; bukvanu su, tikvani, dočim su talijanski učitelji sve sami mudri Salamuni, sve same krotke ovčice, angjelići, dá, eksemplarni u svakom obziru; ljudi bez ikakvih narodnostnih, političkih viših ciljeva.